

РОЗДІЛ 8 ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 336.221.24:351.71

Найденко О. Є.

Руденко Ю. О.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ОБРУНТУВАННЯ ПОРЯДКУ ВІДБОРУ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ ДО ВКЛЮЧЕННЯ У ПЛАН-ГРАФІК ПОДАТКОВОЇ ПЕРЕВІРКИ

Досліджено теоретичні та практичні аспекти проведення планових податкових перевірок. Уточнено поняття «податковий контроль» та запропоновано визначення поняття «планова податкова перевірка». Обґрунтовано схему відбору платників податків щодо їх включення до плану-графіку податкової перевірки.

Ключові слова: податковий контроль, податкова перевірка, план-графік податкових перевірок, ступень ризику, критерії відповідності ступеню ризику.

Постановка проблеми. Одним із проблемних аспектів розвитку податкової системи України є недосконалий механізм контрольно-перевірочної діяльності. Одним із досягнень Податкового кодексу України стала поява визначення «податковий контроль». Але вважаємо, що воно неповно відображає сутність даної категорії.

По-перше, у понятті «податковий контроль» відсутня така важлива функція контролюючих органів у сфері оподаткування, як контроль своєчасності подання податкових декларацій (розрахунків).

По-друге, в існуючому визначенні робиться акцент на деяких операціях, які, на думку законодавців, є основними напрямками контролю. Але при цьому питання трансфертного ціноутворення та зовнішньоекономічної діяльності не знайшли відображення.

Тому, на думку авторів, податковий контроль має бути визначений як система заходів, які здійснюються контролюючими органами з метою контролю своєчасності подання податкових декларацій (розрахунків), правильності обчислення податкових зобов'язань та своєчасності виконання платниками податків податкового обов'язку, а також дотримання ними законодавства з питань, контроль яких покладено на контролюючі органи.

В Україні податковий контроль носить здебільшого каральний характер, у той час як у країнах ЄС акцент робиться на попередження здійснення податкових правопорушень (рис. 1, 2).

Як свідчать дані рисунків, кількість планових та позапланових податкових перевірок значно зменшилась, але при цьому сума donaraxувань за результатами податкових перевірок зросла за останні два роки майже у п'ять разів.

Збільшення сум donaraxувань свідчить про незрозумілість існуючого податкового законодавства для платників податків, що призводить до виникнення спірних питань, які платники податків намагаються вирішити шляхом звернення до податкових органів (рис. 3).

Досвід Польщі показує, що кількість податкових перевірок теж зменшується, але сума donaraxувань за підсумками перевірок, як і в Україні, збільшується (табл. 1).

Вважаємо, що Україна недостатньо використовує досвід зарубіжних країн щодо побудови ефективної системи податкового контролю.

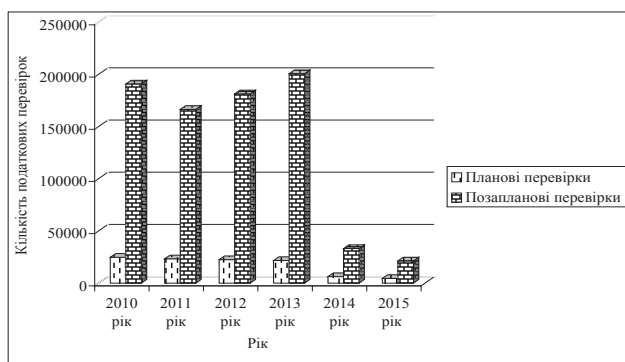

Рис. 1. Кількість податкових перевірок [1]

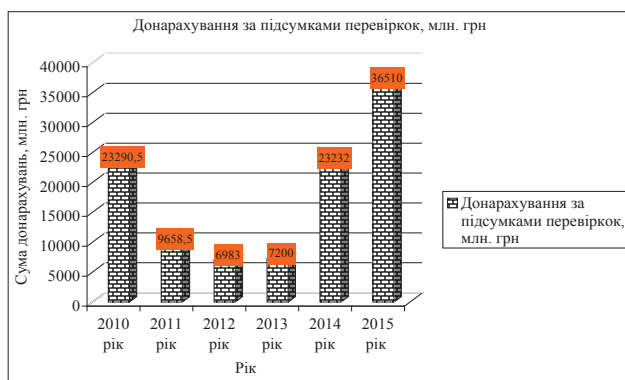

Рис. 2. Донарахування за підсумками податкових перевірок [1]

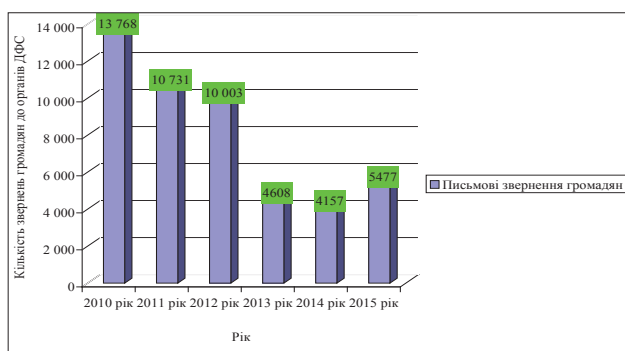

Рис. 3. Кількість звернень громадян до контролюючих органів у сфері оподаткування [1]

Таблиця 1
Результати контрольно-перевірочної роботи
контролюючих органів Польщі [2]

Показник	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Кількість здійснених податкових перевірок щодо:			
великих підприємств	2155	1843	1693
середніх підприємств	5483	5278	4475
інших	123497	110618	93329
Донараховано сум податків за результатами перевірок, здійснених щодо (млн. злотих):			
великих підприємств	260,71	350,63	29,69
середніх підприємств	196,94	140,47	221,2
інших	1098,90	1278,65	2156,67

У країнах ЄС основний акцент у діяльності контролюючих органів робиться на роботу з особами, які обліковуються в податкових органах, не подають податкову звітність та не сплачують податки; з особами, які займаються господарською діяльністю, одержують доходи від такої діяльності і при цьому не обліковуються у податкових органах і не сплачують податки [3].

Робота контролюючих органів в ЄС побудована таким чином, щоб максимально зменшити час спілкування між податковим інспектором та платником податків для запобігання корупції.

Також однією з головних переваг контрольно-перевірочної діяльності податкових органів у країнах ЄС є те, що інформація щодо податкових надходжень та напрямів їх використання є загальнодоступною і платники податків (особливо в Скандинавських країнах) знають, на які цілі використовуються податки, що були ними сплачені [4, с. 171].

Крім того, низький рівень ухилення від оподаткування в країнах ЄС забезпечується якісною організацією роботи з податкового консультування, коли не тільки існуючим платникам податків, але й тим, що тільки планують здійснювати господарську діяльність, контролюючі органи ретельно пояснюють правила оподаткування для унеможливлення виникнення спірних ситуацій [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації та проведення податкових перевірок висвітлювались в багатьох роботах [4–11].

Т.Ю. Редзюк, Н.О. Пустовіт [6, с. 114] наголошують на відсутності чіткого порядку проведення контрольно-перевірочних заходів податковими органами. О.В. Жигаленко [7, с. 11] відзначала, що ретельне планування документальних перевірок на базі аналізу податкових ризиків є одним з основних напрямів забезпечення ефективності виїзних форм податкового контролю. Науковцем було доповнено й уточнено перелік діючих податкових ризиків такими.

Н.І. Анфіногентова [8, с. 23] зауважує, що органи державної фіскальної служби України змінюють підходи до організації і проведення документальних перевірок, підвищують вимоги до попереднього відбору суб'єктів підприємницької діяльності для перевірок.

М.І. Мельник, І.В. Лещух [9, с. 196] зауважують про наявність проблем під час організації та проведення планових документальних перевірок суб'єктів бізнесу.

І.М. Васькович, М.М. Баран [10, с. 109] вважають, що закріплення планових та позапланових

документальних перевірок у Податковому кодексі є помилковим. План-графік перевірок є внутрішнім документом органів ДФС, планові чи позапланові перевірки – лише різновиди камеральних чи виїзних перевірок.

На думку Д.В. Тиновського [11, с. 285], ризикоорієнтована система дала змогу без втручання у фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання із загальної кількості платників податків відбирати за певними критеріями тих, які мають ризик скоєння податкових правопорушень. Основним критерієм відбору платників податків до плану-графіку планових документальних виїзних податкових перевірок за цією системою є ризик скоєння суб'єктом господарювання податкових порушень.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми проблем. Але в даних роботах, недостатньо уваги приділено питанням відбору платників податків до їх включення у план-графік податкових перевірок.

Мета статті полягає в обґрунтуванні порядку відбору платників податків до їх включення у план-графік податкових перевірок.

Виклад основного матеріалу дослідження. Недоліком Податкового кодексу України [12] є відсутність визначення «планова податкова перевірка», а тільки вказується що планова податкова перевірка проводиться згідно з планом-графіком податкових перевірок.

На думку авторів, планова податкова перевірка – це вид документальної виїзної податкової перевірки, яка проводиться згідно з планом-графіком податкових перевірок та передбачає комплексну перевірку дотримання платником податків норм податкового законодавства, контроль яких покладено на органи Державної фіскальної служби України.

До плану-графіка проведення документальних планових перевірок відбираються платники податків, які мають ризик щодо несплати податків та зборів, невиконання іншого законодавства, контроль яких покладено на контролюючі органи [12].

Відповідно до пп. 77.3. ПКУ [12], забороняється проведення документальної планової перевірки за окремими видами зобов'язань перед бюджетами, крім правильності обчислення, повноти і своєчасності сплати податку з доходів фізичних осіб та зобов'язань за бюджетними позиками і кредитами, що гарантовані бюджетними коштами. Але незрозуміло, чи відносяться до компетентності органів фіскальної служби України питання, пов'язані з виконанням зобов'язань за бюджетними позиками і кредитами, чи це є питання, що входить до компетентності Державної аудиторської служби (колишня Державна фінансова інспекція).

Доволі спірною нормою є норма пп. 77.5. ПКУ [12], яка передбачає одночасне проведення планових перевірок платника податків різними контролюючими органами, що може завадити нормальній діяльності суб'єктів господарювання під час проведення таких контрольно-перевірочних дій.

Безумовною перевагою ПКУ є наявність норми щодо диференціації термінів проведення планової податкової перевірки залежно від ступеня ризику (на основі відповідних критеріїв): платники з незначним ступенем ризику включаються до плану-графіка не частіше ніж раз на три календарних роки; платники із середнім ступенем ризику – не частіше ніж раз на два календарних роки, платники з високим ступенем ризику – не частіше одного разу на календарний рік.

Критерії відбору до включення у план-графік перевірок, які прив'язані до числової бази

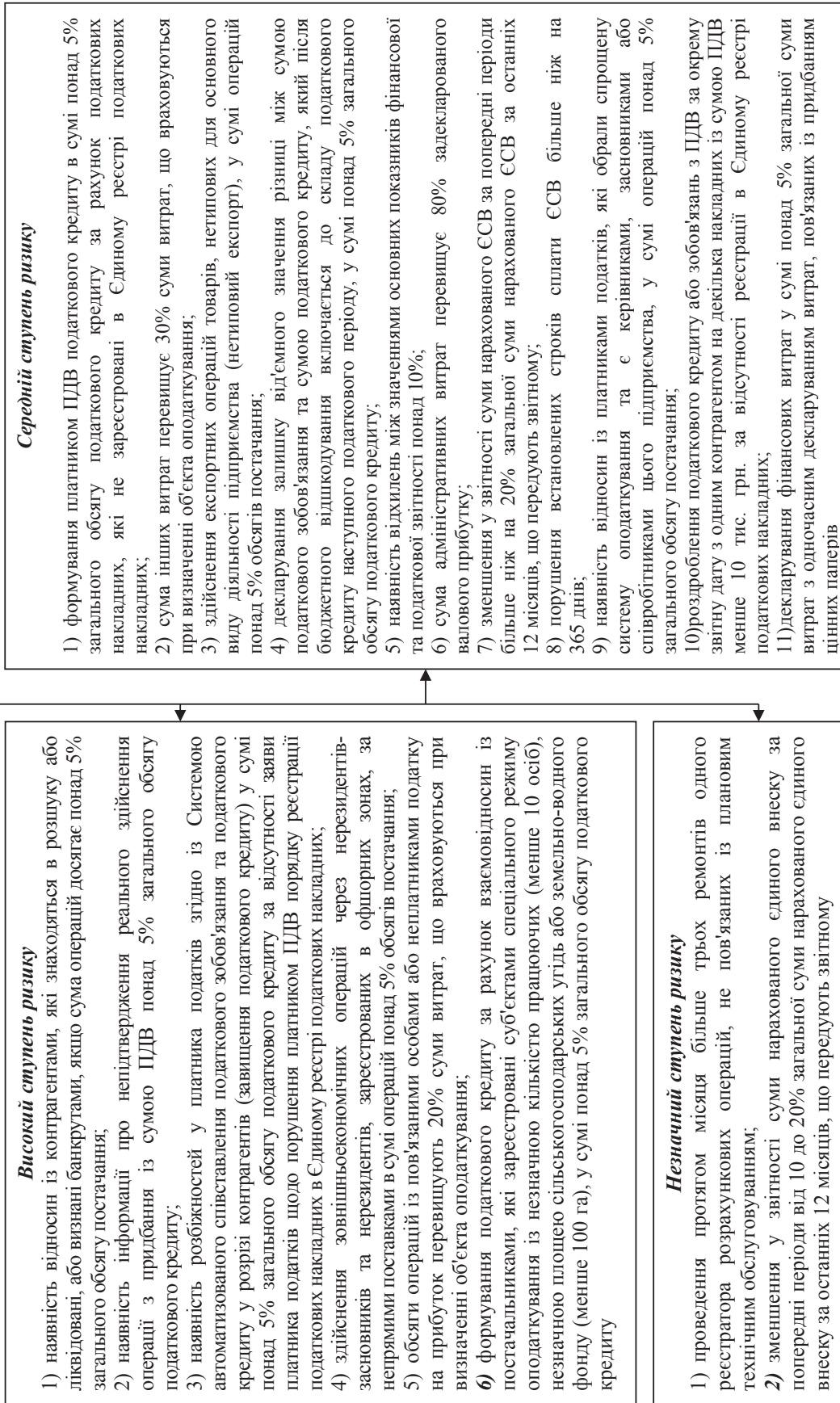

Рис. 4. Критерії відбору юридичних осіб

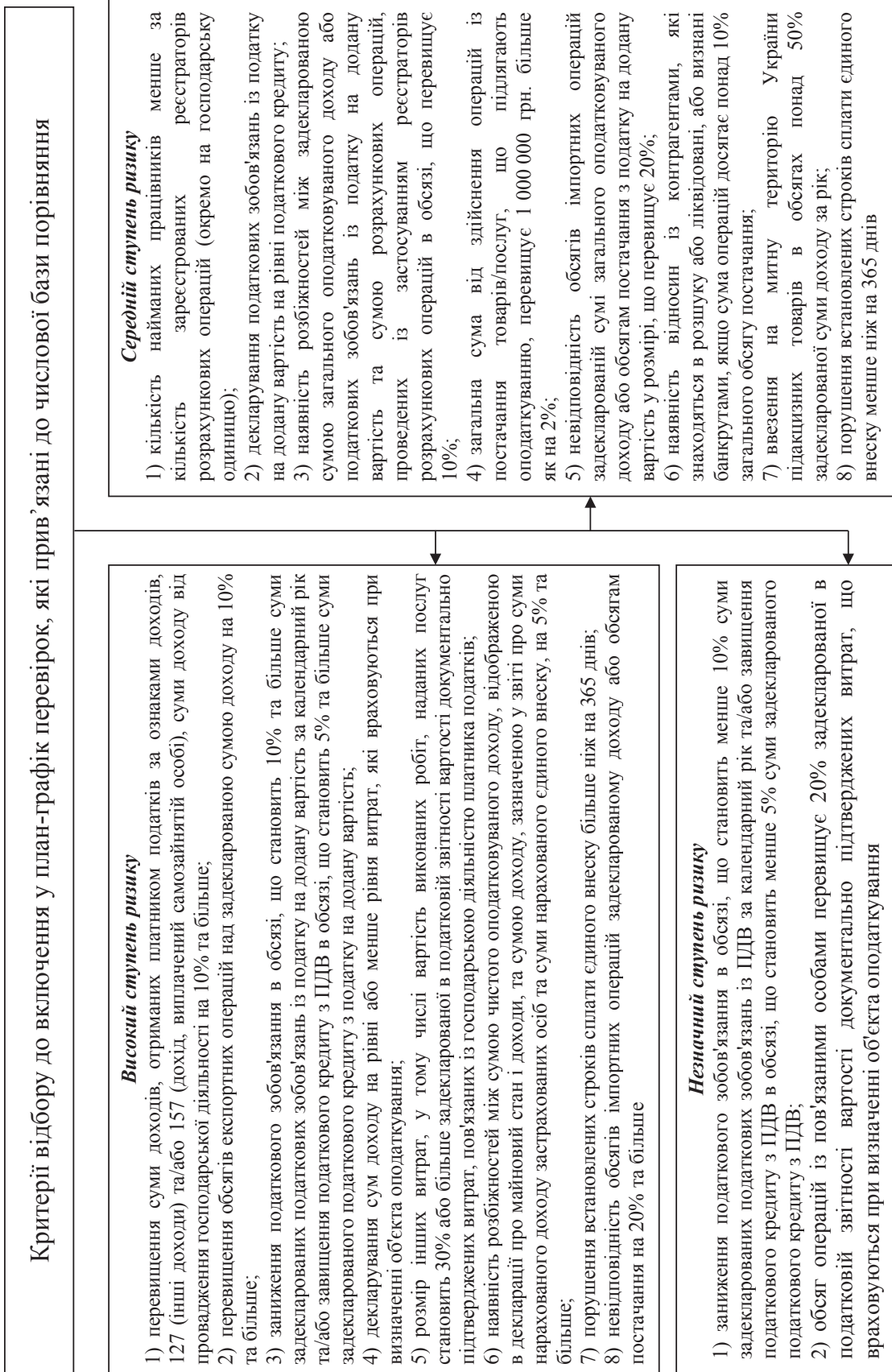

Рис. 5. Критерії відбору самозайнятих осіб

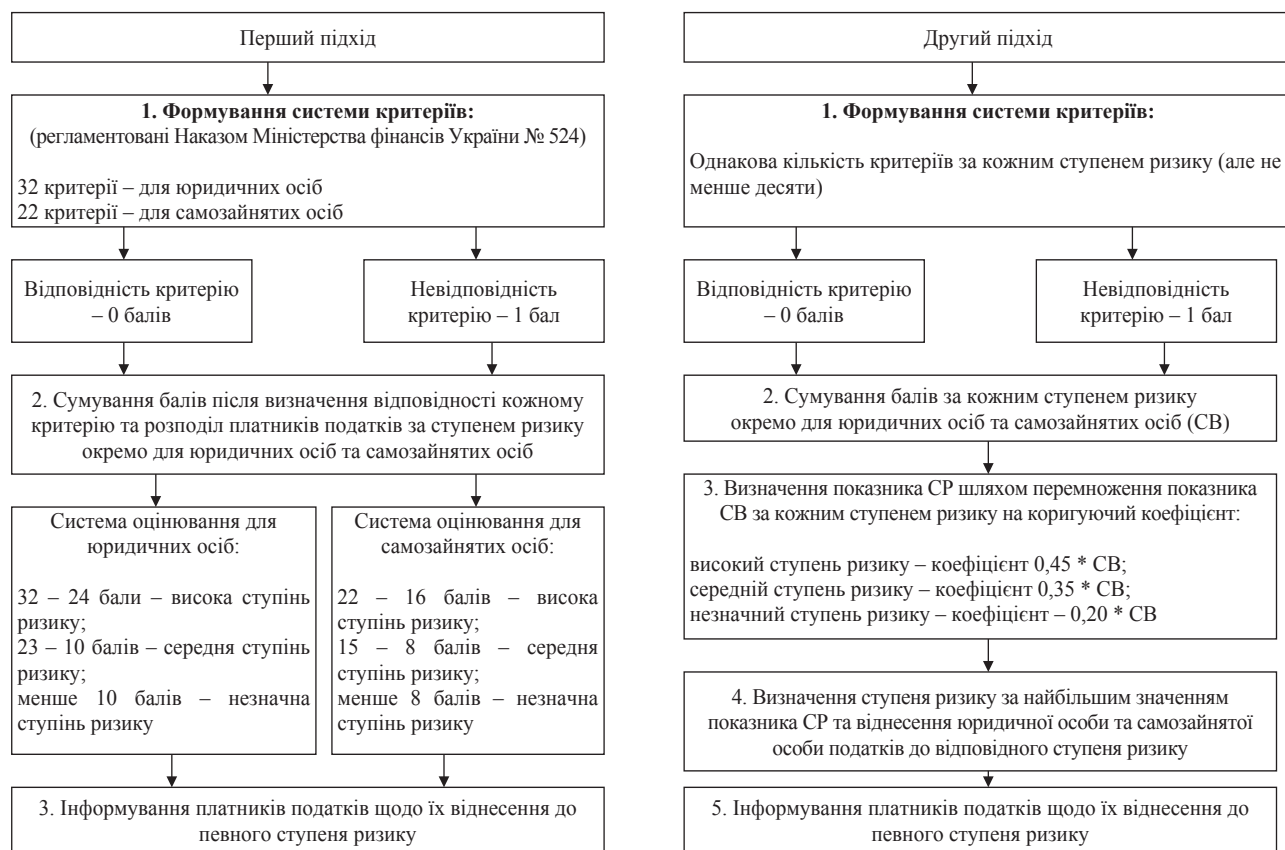

Рис. 6. Запропонована схема відбору платників податків до включення до плану-графіка податкових перевірок

Перелік критеріїв затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 2 червня 2015 р. № 524 [13].

Але слід зазначити, що в редакції Наказу Міністерства фінансів наведено тільки перелік критеріїв (причому доволі великий та неоднорідний), але не описано порядок відбору платників податків.

Крім того, платники податків до моменту отримання повідомлення про проведення планової податкової перевірки не знають, до якого ступеня ризику їх віднесено та за якими саме критеріями. Тобто відсутній зворотній зв'язок між контролюючими органами та платниками податків щодо здійснення відбору платників податків.

Крім того, розмір деяких критеріїв, прив'язаний до конкретного числового значення (рис. 4, 5), потребує додаткового обґрунтування.

На думку авторів, при складанні плану-графіку податкових перевірок слід використовувати один із підходів (рис. 6).

Перший підхід. Для відбору платників податків застосовуються критерії (для юридичних осіб – 32; для самозайнятих осіб – 22), регламентовані Наказом Міністерства фінансів України № 524 [13]. Після здійснення загального підрахунку формується ступінь ризику, до якого може бути віднесено платника податків:

Другий підхід. За кожним ступенем ризику має бути визначена рівна кількість критеріїв (не менше 10 критеріїв) та кожному ступеню ризику присвоєно відповідний коефіцієнт. Після сумування балів (окремо за кожним ступенем ризику) отримане число помножується на встановлений коефіцієнт і після цього приймається рішення, до якого ступеня ризику відноситься платник податків.

Важливим моментом після проведення розрахунків є інформування платника податків про ступінь ризику. Це має відбуватися протягом 10 робочих днів після визначення ступеня ризику.

Висновки. Отже, слід сказати про недосконалість Податкового кодексу України та інших нормативно-правових актів стосовно організації проведення податкових перевірок. У процесі дослідження було уточнено поняття «податковий контроль» та надано визначення «планова податкова перевірка». Авторами запропоновано два підходи щодо відбору платників податків до їх включення до плану-графіку податкових перевірок.

Напрямами подальшого дослідження має стати обґрунтування критеріїв, на підставі яких приймається рішення щодо включення платників податків до плану-графіку податкових перевірок.

Список літератури:

1. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti/>
2. Republic of Poland technical assistance report – tax administration – modernization challenges and strategic priorities [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2015/cr15112.pdf>
3. Міжнародний досвід: адміністрування податків в Європі та в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/povidomlenia_/2012_povidomlenia-modernizatsiya/59283.html

4. Пугаченко О.Б. Діяльність податкових органів у зарубіжних країнах / О.Б. Пугаченко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2012. – Вип. 22(2). – С. 169–176.
5. Чернявський О.П. Організація і методика податкових перевірок: [навч. посіб.] / О.П. Чернявський, В.П. Хомутенко – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 288 с.
6. Редзюк Т.Ю., Пустовіт Н.О. Податкові перевірки. Новації та зміни. / Т.Ю. Редзюк, Н.О. Пустовіт // Ukrainian food journal. – 2012. – № 3. – С. 114–117.
7. Жигаленко О.В. Ефективність податкового контролю в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / О.В. Жигаленко. – К., 2009. – 24 с.
8. Анфіногентова Н.Й. Аналіз контрольно-перевірочної роботи Державної податкової служби України / Н.Й. Анфіногентова // Вісник соціально-економічних досліджень : збірник наукових праць. – 2010. – Вип. 38. – С. 22–27.
9. Документальна перевірка у системі податкового контролю: концептуальні засади організації та практика застосування / М.І. Мельник, І.В. Лещух // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.5. – С. 193–199.
10. Податкові перевірки: сучасний стан та процедури проведення / І.М. Васькович, М.М. Баран // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 767. – С. 104–109.
11. Тиновський Д.В. Методи відбору платників податків для проведення виїзних податкових перевірок / Д.В. Тиновський // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 3. – С. 283–298.
12. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI // Голос України. – 2010. – № 229–230. – С. 1–56.
13. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків» від 02 червня 2015 р. № 524 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-15>

Найденко А. Е.

Руденко Ю. А.

Харьковский национальный экономический университет имени Семена Кузнецца

ОБОСНОВАНИЕ ПОРЯДКА ОТБОРА НАЛОГОПЛАТЕЛЬЩИКОВ ДЛЯ ВКЛЮЧЕНИЯ В ПЛАН-ГРАФИК НАЛОГОВОЙ ПРОВЕРКИ

Резюме

Исследованы теоретические и практические аспекты проведения плановых налоговых проверок. Уточнено понятие «налоговый контроль» и предложено определение понятия «плановая налоговая проверка».

Обоснована схема отбора налогоплательщиков для их включения в план-график налоговой проверки.

Ключевые слова: налоговый контроль, налоговая проверка, план-график налоговых проверок, степень риска, критерии соответствия степени риска.

Naidenko A. E.

Rudenko Y. A.

Semen Kuznets Kharkiv National Economic University

RATIONALE FOR SELECTION ORDER OF TAXPAYERS FOR INCLUSION IN THE SCHEDULE OF TAX INSPECTION

Summary

The theoretical and practical aspects of the planned tax audits are investigated. Defined more precisely the notion of "tax control" and suggested the definition of "routine tax audit." Grounded the scheme of taxpayer selection for inclusion in the schedule of a tax audit.

Key words: tax control, tax audit, the schedule of tax inspections, risk, compliance risk criteria.

УДК 336.1:352

Олексин А. Г.

Лисенко Ж. П.

Буковинський державний фінансово-економічний університет

УПРАВЛІННЯ ВИДАТКАМИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Досліджено теоретичні питання та практичні аспекти управління видатками місцевих бюджетів у напрямі інноваційно-інвестиційного розвитку регіонів з урахуванням особливостей розвитку територій. Проведено аналіз фінансового забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку Чернівецької області за рахунок бюджетних коштів. Виявлено основні напрями оптимізації використання коштів бюджету області в контексті забезпечення сприятливого розвитку інновацій та залучення інвестицій.

Ключові слова: видатки бюджету, інноваційно-інвестиційний розвиток, бюджет розвитку.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку економічних систем характеризується активізацією інноваційних форм їх розвитку, які дають змогу підвищувати ефективність реаліза-